

Η ανασυγκρότηση της εβραϊκής κοινότητας της Θεσσαλονίκης μεταπολεμικά. Συγκρίσεις με την Ευρώπη.

Ενότητα 2^η : Οι πρώτοι μήνες της απελευθέρωσης.

Μαρία Καβάλα
Ιστορικός, μεταδιδακτορική διδάσκουσα
Τμήμα Πολιτικών Επιστημών

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Η ανασυγκρότηση της εβραϊκής κοινότητας της Θεσσαλονίκης μεταπολεμικά. Συγκρίσεις με την Ευρώπη.

Οι πρώτοι μήνες της απελευθέρωσης

Η οικονομική πολιτική

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Περιεχόμενα ενότητας

1. Οι πρώτοι μήνες της απελευθέρωσης
2. Οι πολιτικές υποσχέσεις
3. Η νομισματική πολιτική στην Ελλάδα
4. Η απελευθέρωση στη Θεσσαλονίκη

Σκοποί ενότητας

- Να αναδειχθεί η ταραγμένη περίοδος που διαδέχεται την περίοδο του πολέμου και της ναζιστικής κατοχής στην Ελλάδα, ώστε να διαφανούν οι εξαιρετικά δύσκολες συνθήκες μέσα στις οποίες ξεκινά η ανασυγκρότηση.

Οι πρώτοι μήνες της απελευθέρωσης (1/10)

Κατά τη διάρκεια του τελευταίου έτους της ναζιστικής κατοχής, η δράση αντιστασιακών οργανώσεων, κυρίως του ΕΑΜ (Εθνικού Απελευθερωτικού Μετώπου), είχε ως αποτέλεσμα την απελευθέρωση σημαντικού τμήματος της ελληνικής ενδοχώρας.

Οι περιοχές που είχαν κατορθώσει να ελέγξουν οι αντάρτες μέχρι τις αρχές του 1944, κάλυπταν ένα μεγάλο τμήμα της ορεινής Ελλάδας μεταξύ των ελληνοαλβανικών συνόρων και της Αττικοβοιωτίας.

Οι πρώτοι μήνες της απελευθέρωσης (2/10)

Για τη διοίκηση των απελευθερωμένων περιοχών ιδρύθηκε στις 10 Μαρτίου 1944, με πρωτοβουλία του ΕΑΜ, η Πολιτική Επιτροπή Εθνικής Απελευθέρωσης (ΠΕΕΑ), που αναφερόταν συχνότερα ως «κυβέρνηση του βουνού». Ιδιαίτερα σημαντική πολιτική εξέλιξη ήταν το γεγονός ότι για την επικύρωση της εξουσίας της ΠΕΕΑ διεξήχθησαν μυστικές εκλογές το τελευταίο δεκαήμερο του Απριλίου του 1944. Σ' αυτές συμμετείχαν περισσότεροι από 1.000.000 πολίτες (για πρώτη φορά στην Ελλάδα και γυναίκες) και εξέλεξαν το νομοθετικό σώμα της κυβέρνησης που ονομάστηκε Εθνικό Συμβούλιο. Το Εθνικό Συμβούλιο έκανε την πρώτη του συνεδρίαση στους Κορυσκάδες της Ευρυτανίας, στο διάστημα από 14 έως 27 Μαΐου, και εξέδωσε ψήφισμα που μεταξύ άλλων επικύρωνε την εξουσία της ΠΕΕΑ.

Οι πρώτοι μήνες της απελευθέρωσης (3/10)

- Στο διάστημα αυτό η Ελλάδα βρέθηκε με τρεις κυβερνήσεις. Εκτός από την ΠΕΕΑ υπήρχε η εξόριστη κυβέρνηση Τσουδερού στο Κάιρο, την ηγεσία της οποίας πλέον είχε αναλάβει ο Γεώργιος Παπανδρέου από τον Απρίλιο του 1944, ενώ στην γερμανοκρατούμενη Ελλάδα διατηρούσε την εξουσία η δωσίλογη κυβέρνηση του Ιωάννη Ράλλη από τον Απρίλιο του 1943.
- Σε μια προσπάθεια συνεννόησης των αντιναζιστικών πολιτικών δυνάμεων της Ελλάδας διεξήχθη στο διάστημα 17-20 Μαΐου το Συνέδριο του Λιβάνου, στο οποίο συμμετείχαν εκπρόσωποι των αντιστασιακών οργανώσεων της Ελλάδας καθώς και ορισμένα από τα προπολεμικά πολιτικά κόμματα. Το συνέδριο κατέληξε σε συμφωνία, που έθετε τις βάσεις για μελλοντική κυβέρνηση εθνικής ενότητας, όταν η Ελλάδα απελευθερωνόταν.

Οι πρώτοι μήνες της απελευθέρωσης (4/10)

- Η συμφωνία εξασφάλιζε κατά κύριο λόγο τις θέσεις του Γεώργιου Παπανδρέου, με τους εκπροσώπους του ΕΑΜ να κάνουν σημαντικές υποχωρήσεις. Στις 2 Σεπτεμβρίου του 1944 και ενώ διαφαινόταν η αποχώρηση των Γερμανών, το ΕΑΜ προσχώρησε στην κυβέρνηση του Γεώργιου Παπανδρέου με έξι από τα στελέχη του να αναλαμβάνουν θέση υπουργού.

Οι πρώτοι μήνες της απελευθέρωσης (5/10)

Στα τέλη του Αυγούστου του 1944 οι Γερμανοί και σε συνάρτηση με τις συνεχείς ήττες στο ανατολικό μέτωπο έλαβαν την απόφαση να αποχωρήσουν από την Ελλάδα. Ταυτόχρονα οι Βρετανοί ανέλαβαν επιχείρηση απόβασης στην Ελλάδα ώστε να ελέγξουν την διάδοχη κατάσταση.

Στις 26 Σεπτεμβρίου 1944 υπογράφηκε η Συμφωνία της Καζέρτας. Η συνθήκη υπογράφηκε μεταξύ της κυβέρνησης του Γεώργιου Παπανδρέου, που έδρευε εκείνη την περίοδο στην Νάπολη της Ιταλίας, και των δύο σημαντικότερων αντιστασιακών οργανώσεων της Ελλάδας, του ΕΑΜ και του ΕΔΕΣ, και όριζε κυρίως την υπαγωγή των αντάρτικων δυνάμεων στις διαταγές της εθνικής κυβέρνησης, η οποία με τη σειρά της θα τις παραχωρούσε στις διαταγές του Άγγλου στρατηγού Ρόναλντ Σκόμπι.

Οι πρώτοι μήνες της απελευθέρωσης (6/10)

Η συνθήκη καταδίκασε επιπλέον τα Τάγματα Ασφαλείας, που τα χαρακτήρισε όργανα του εχθρού. Ήδη κατά τη διάρκεια του Σεπτεμβρίου του 1944 ο ΕΛΑΣ επιχειρούσε κατά των Ταγμάτων Ασφαλείας της Πελοποννήσου. Η κυριότερη μάχη δόθηκε στον Μελιγαλά, το τριήμερο 13-15 Σεπτεμβρίου. Κατάληξη της μάχης ήταν η εξόντωση των συγκεντρωμένων ομάδων των Ταγμάτων Ασφαλείας από τις δυνάμεις του ΕΛΑΣ.

Οι πρώτοι μήνες της απελευθέρωσης (7/10)

Στις 12 Οκτωβρίου αποχώρησαν και οι τελευταίοι Γερμανοί από την Αθήνα, γεγονός που σηματοδοτεί το τέλος της κατοχής της Ελλάδας. Είναι γνωστές οι εικόνες των ανθρώπων που πλημμύρισαν τους δρόμους και τις πλατείες της πόλης πανηγυρίζοντας. Μια τριμελής κυβερνητική επιτροπή εγκαταστάθηκε στην Αθήνα για να προετοιμάσει το έδαφος για την έλευση της Κυβέρνησης Εθνικής Ενότητας του Γεωργίου Παπανδρέου.

Μέχρι τις 18 Οκτωβρίου, οπότε και εγκαταστάθηκε η κυβέρνηση Παπανδρέου στην Αθήνα, υπήρξαν έξι ημέρες ταραχών. Δυνάμεις του ΕΛΑΣ επιχειρούσαν κατά των Ταγμάτων Ασφαλείας, που είχαν καταφύγει αρχικά στην περιοχή του Μετσ. Στις 15 Οκτωβρίου κατά τη διάρκεια πανηγυρισμών στην περιοχή της Ομόνοιας, ακροδεξιόί άνοιξαν πυρ εναντίον του πλήθους και σκότωσαν 7 άτομα.

Οι πρώτοι μήνες της απελευθέρωσης (8/10)

Στις 18 Οκτωβρίου εγκαταστάθηκε στην πρωτεύουσα η κυβέρνηση Παπανδρέου, που λίγο αργότερα μετασχηματίστηκε στην κυβέρνηση εθνικής ενότητας.

Σύντομα επήλθε κυβερνητική κρίση που υπήρξε προϊόν της άρνησης της πλευράς του ΕΑΜ για πλήρη αφοπλισμό του ΕΛΑΣ.

Στις 2 Δεκεμβρίου παραιτήθηκαν από την κυβέρνηση οι έξι από τους επτά υπουργούς που προέρχονταν από τις τάξεις του ΕΑΜ και στις 4 Δεκεμβρίου παραιτήθηκε και ο έβδομος. Είχε προηγηθεί η αιματηρή καταστολή του συλλαλητηρίου του ΕΑΜ που είχε πραγματοποιηθεί την Κυριακή 3 Δεκεμβρίου.

Οι πρώτοι μήνες της απελευθέρωσης (9/10)

Την επίθεση των κυβερνητικών δυνάμεων δέχτηκε και η απεργία που οργανώθηκε από το ΕΑΜ τη Δευτέρα 4 Δεκεμβρίου και υπήρξε εξίσου αιματηρή.

Τα γεγονότα αυτά αποτέλεσαν την αρχή των ένοπλων συγκρούσεων στην Αθήνα μεταξύ δυνάμεων του ΕΛΑΣ και κυβερνητικών δυνάμεων συνεπικουρούμενων από αγγλικά στρατιωτικά σώματα.

Οι συγκρούσεις, που έμειναν γνωστές ως Δεκεμβριανά, τερματίστηκαν στις 5 Ιανουαρίου με την αποχώρηση των δυνάμεων του ΕΛΑΣ από την Αθήνα. Ακολούθησε υπογραφή ανακωχής στις 11 Ιανουαρίου και η υπογραφή της Συμφωνίας της Βάρκιζας στις 12 Φεβρουαρίου 1945. Ενδιάμεσα, στις 3 Ιανουαρίου, η κυβέρνηση Παπανδρέου είχε παραιτηθεί και είχε αντικατασταθεί από την κυβέρνηση Πλαστήρα.

Οι πρώτοι μήνες της απελευθέρωσης (10/10)

- Λίγους μήνες αργότερα απελευθερώθηκαν και οι τελευταίες περιοχές στην Ελλάδα που παρέμεναν υπό τον έλεγχο γερμανικών φρουρών. Αυτές ήταν η Κρήτη, η Μήλος και ορισμένα νησιά των Δωδεκανήσων. Με την τελική συνθηκολόγηση της Γερμανίας στις 8 Μαΐου 1945 οι τελευταίες γερμανικές φρουρές που είχαν απομείνει στην Ελλάδα παραδόθηκαν και η ξένη κατοχή τελείωσε οριστικά.
- Τα Δωδεκάνησα πέρασαν για ένα διάστημα κάτω από αγγλική και ελληνική στρατιωτική διοίκηση και ενσωματώθηκαν επίσημα στην Ελλάδα στις 7 Μαρτίου του 1948.
- Την ίδια περίοδο στην Ελλάδα βρισκόταν σε εξέλιξη ο εμφύλιος πόλεμος (Μάρτιος 1946-Αύγουστος 1949).

Οι πολιτικές υποσχέσεις (1/3)

- Στο διάγγελμά του της απελευθέρωσης, στις 18 Οκτωβρίου 1944, ο Γεώργιος Παπανδρέου, πρωθυπουργός της κυβέρνησης εθνικής ενότητας, εξήγγειλε, ανάμεσα σε άλλα, ότι *«το ιδεώδες μας είναι να πραγματοποιήσωμεν συγχρόνως και την οικονομική ευημερίαν και την κοινωνική δικαιοσύνην. Πιστεύομεν εις την Λαοκρατίαν»*.
- Ο Παπανδρέου υποσχόταν ένα λαμπρότερο οικονομικό μέλλον με διαφορετικούς όμως συσχετισμούς κοινωνικής ισχύος και μέσα σε ένα νέο θεσμικό πλαίσιο.
- Έχοντας ζήσει το μεγαλύτερο μέρος της Κατοχής στην Ελλάδα, πριν διαφύγει την άνοιξη του 1944 στη Μέση Ανατολή, ο Γ. Παπανδρέου γνώριζε από πρώτο χέρι την ανάγκη για ένα νέο ξεκίνημα πάνω σε διαφορετικές βάσεις.

Οι πολιτικές υποσχέσεις (2/3)

- Σε ανάλογο μήκος κύματος ήταν και οι δηλώσεις των πολιτικών ηγεσιών του λεγόμενου δυτικού κόσμου, και εδώ ας θυμηθούμε τη Χάρτα του Ατλαντικού, με την οποία ο Ρούζβελτ και ο Τσόρτσιλ υποσχέθηκαν στις 14 Αυγούστου 1941 στους λαούς της γης την απελευθέρωση από το φόβο και την ανάγκη.
- Μέσα σε αυτήν την ατμόσφαιρα, διάφορες χώρες, όπως η Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο, υιοθέτησαν κατά την πρώτη μεταπολεμική περίοδο ενισχυμένους μηχανισμούς κοινωνικής πρόνοιας και προχώρησαν στην εθνικοποίηση μεγάλων επιχειρήσεων.

Οι πολιτικές υποσχέσεις (3/3)

- Ο Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών ιδρύθηκε το 1945 ενδιαφέρθηκε από τα πρώτα βήματά του για τα οικονομικά ζητήματα.
- Δόθηκε προτεραιότητα στην αποκατάσταση ζημιών και την ανακούφιση των θυμάτων του πολέμου μέσω της UNRRA, αλλά από την άνοιξη του 1947 η έμφαση δόθηκε στην ανάπτυξη πάνω σε νέες βάσεις, με τη δημιουργία πρώτα της UNECE, της οικονομικής επιτροπής για την Ευρώπη, το 1947, και τον επόμενο χρόνο της CEPAL, της αντίστοιχης επιτροπής για τη Λατινική Αμερική.
- Οι επιτροπές αυτές, τα πρώτα χρόνια της δράσης τους, δεν ήταν γραφειοκρατικοί μηχανισμοί όπως επικράτησε να είναι αργότερα, αλλά, κάτω από την έμπνευση των πρώτων γραμματέων τους, του Σουηδού Γκούναρ Μύρνταλ και του Αργεντινού Ραούλ Πρέμπις, αποτέλεσαν κέντρο παραγωγής οικονομικής σκέψης πάνω στο ζήτημα της οικονομικής ανάπτυξης.

Η νομισματική πολιτική στην Ελλάδα (1/9)

- Μία σειρά από ζητήματα όπως ο υπερπληθωρισμός της κατοχικής περιόδου και τα τεράστια κοινωνικά προβλήματα που είχαν δημιουργηθεί σχεδόν ανάγκασαν την κυβέρνηση να επικεντρωθεί στα οικονομικά ζητήματα και στην αποκατάσταση της νομισματικής σταθερότητας και όχι της ανάπτυξης.
- Η εξόριστη κυβέρνηση του Καΐρου και η διοίκηση της Τράπεζας της Ελλάδος, ο Κυριάκος Βαρβαρέσος, ασχολήθηκαν πριν από την απελευθέρωση με το ζήτημα αντιμετωπίζοντας κάποια τεχνικά ζητήματα:
- *«εξέλιξη εσωτερικών και διεθνών τιμών,*
- *αντιστοιχία της προπολεμικής εσωτερικής και εξωτερικής αγοραστικής δύναμης του νομίσματος,*
- *συνοδευτικά μέτρα της νομισματικής μεταρρύθμισης».* (Χατζηιωσήφ 2009, σ. 10)

Η νομισματική πολιτική στην Ελλάδα (2/9)

- Δύο ήταν οι βασικές αντίθετες απόψεις που υποστηρίχθηκαν στο ζήτημα της νομισματικής μεταρρύθμισης:
 - α) *«από τη μια πλευρά εκείνη που υποστήριζε την κατοχύρωση της αγοραστικής αξίας της δραχμής μέσω της φορολογικής πολιτικής και των ελέγχων τιμών και εισοδημάτων,*
 - β) *από την άλλη εκείνη που εισηγούνταν τη στήριξη του νομίσματος με παρεμβάσεις στο χρηματιστήριο, όπου θα πωλούνταν χρυσός από τα αποθέματα της Τράπεζας της Ελλάδος, για να απορροφηθεί η πλεονάζουσα ρευστότητα»*(Χατζηιωσήφ 2009).
- Τις δύο απόψεις υποστήριζαν αντίστοιχα, την πρώτη, ο Κυριάκος Βαρβαρέσος, επικεφαλής της εξόριστης διοίκησης της Τράπεζας της Ελλάδος κατά την Κατοχή και τη δεύτερη ο Ξενοφών Ζολώτας για τον οποίο θα μιλήσουμε παρακάτω.
- Οι απόψεις του Βαρβαρέσου εντάσσονται στο πλαίσιο, στην τακτική οικονομικών ελέγχων που είχαν υιοθετήσει κατά τη διάρκεια του πολέμου οι Δυτικοί Σύμμαχοι, για να μεγιστοποιήσουν τον εφοδιασμό και την πολεμική παραγωγή με το μικρότερο κόστος.

Η νομισματική πολιτική στην Ελλάδα (3/9)

Ο Ξενοφών Ζολώτας ήταν καθηγητής πολιτικής οικονομίας του Πανεπιστημίου της Αθήνας, και αντίθετα με τον Βαρβαρέσο υποστήριζε ότι με την απελευθέρωση οι μηχανισμοί της αγοράς θα επέστρεφαν ταχύτατα στη φυσιολογική κατάσταση της οικονομίας. Η εμπιστοσύνη του στην αποτελεσματικότητα της αγοράς τον οδήγησε, ανάμεσα σε άλλες προτάσεις, και στην πρόταση για την απελευθέρωση των αγοραπωλησιών του χρυσού. Άλλωστε, ο Ξενοφών Ζολώτας είχε περάσει το μεγαλύτερο μέρος της Κατοχής στην Ελλάδα (είχε διαφύγει στη Μέση Ανατολή μόνο λίγους μήνες πριν από την απελευθέρωση), οπότε είχε προλάβει να δει τις πωλήσεις χρυσού από τους Γερμανούς. Θεωρούσε ότι εκείνοι που επωφελήθηκαν από αυτή την τακτική ήταν οι πάσης φύσης επιχειρηματίες που εργάζονταν για τις ανάγκες του στρατού κατοχής, οι οποίοι μετέτρεπαν σε χρυσό τα εισοδήματα από αυτήν τη συνεργασία, διασώζοντάς τα από τον πληθωρισμό.

Η νομισματική πολιτική στην Ελλάδα (4/9)

- Τελικά, όπως επισημαίνει ο Χρήστος Χατζηιωσήφ, ο Ζολώτας έπεισε τον Γ. Παπανδρέου και την κυβέρνηση για την ορθότητα των απόψεών του. Διορίσθηκε «συνδιοικητής» της Τραπέζης της Ελλάδος και ανέλαβε την ευθύνη της διαχείρισης της οικονομικής πολιτικής μαζί με τον υπουργό και τον υφυπουργό των Οικονομικών, εκπροσώπους του Ε.Α.Μ. στην κυβέρνηση (τον συνταγματολόγο Αλέξανδρο Σβώλο και τον οικονομολόγο Άγγελο Αγγελόπουλο, καθηγητές του Πανεπιστημίου της Αθήνας).
- Ο Κυριάκος Βαρβαρέσος, που είχε παραμείνει στο εξωτερικό, δεν θέλησε να αναλάβει την ευθύνη μιας πολιτικής με την οποία διαφωνούσε και υπέβαλε την παραίτησή του.

Η νομισματική πολιτική στην Ελλάδα (5/9)

- Η νέα δραχμή εισήχθη στις 11 Νοεμβρίου 1944, χωρίς τις δημοσιονομικές προϋποθέσεις. Έτσι, οι προπολεμικές καταθέσεις και οφειλές αποτιμήθηκαν σε νέες δραχμές σε αναλογία 1:1. Αυτό ωφελούσε τους δανειολήπτες επιχειρηματίες και ολοκλήρωνε την καταστροφή των καταθετών, η οποία είχε ήδη επέλθει λόγω του κατοχικού πληθωρισμού. Οι υποσχέσεις για τη φορολόγηση των κατοχικών κερδών και την αποζημίωση των καταθετών δεν υλοποιήθηκαν στο σύντομο διάστημα πριν από τον Δεκέμβρη του 1944.
- Ωστόσο, αποφασίστηκε το πάγωμα των μισθών και των ημερομισθίων σε χαμηλά επίπεδα, όρος που επιβλήθηκε από τους Βρετανούς με αντάλλαγμα την υπόσχεση για την αύξηση της ημερήσιας μερίδας διανεμόμενης τροφής στην περιοχή της πρωτεύουσας από 1.300 σε 2.000 θερμίδες.

Η νομισματική πολιτική στην Ελλάδα (6/9)

Τα οικονομικά μέτρα δεν πέτυχαν. Με τα Δεκεμβριανά οι υπουργοί του ΕΑΜ παραιτήθηκαν, το ίδιο και ο Ζολώτας μετά τη λήξη των συγκρούσεων, ενώ δεν έγινε αποδεκτή η προηγούμενη παραίτηση του Βαρβαρέσου, ο οποίος έμεινε ξανά ο μόνος διοικητής της κεντρικής τράπεζας. Η συμμετοχή του Ζολώτα σύντομα ξεχάστηκε, ωστόσο οι σχολιαστές του δεξιού χώρου εξακολούθησαν για μεγάλο διάστημα να χρεώνουν την αποτυχημένη μεταρρύθμιση αποκλειστικά στους Σβώλο και Αγγελόπουλο και να την επικαλούνται ως απόδειξη της οικονομικής ανικανότητας της Αριστεράς.

Η νομισματική πολιτική στην Ελλάδα (7/9)

- Οι πολιτικές εξελίξεις που ακολούθησαν, η διαμάχη με το ΕΑΜ για τον έλεγχο του στρατού και της εξουσίας δεν επέτρεψε στην κυβέρνηση εθνικής ενότητας να ασχοληθεί, πέρα από το νομισματικό, και με τα μακροπρόθεσμα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας.
- Μετά τη Συμφωνία της Βάρκιζας (12 Φεβρουαρίου 1945) τα άμεσα οικονομικά προβλήματα, η οικονομική σταθεροποίηση, εξακολούθησαν να αποτελούν τα σημαντικότερα προβλήματα.

Η νομισματική πολιτική στην Ελλάδα (8/9)

«Η βασική υπόθεση εργασίας στην οποία βασίστηκαν οι κυβερνητικές οικονομικές πολιτικές της πρώτης μεταπολεμικής περιόδου ήταν ότι με την αποκατάσταση της νομισματικής σταθερότητας και την εισαγωγή, μέσω της ξένης βοήθειας, ικανών ποσοτήτων τροφίμων και πρώτων υλών η ιδιωτική οικονομία θα έπαιρνε ξανά μπροστά, ανακτώντας τα προπολεμικά επίπεδα παραγωγής, και θα συνέβαλλε στην αύξηση των δημοσίων εσόδων».
(Χατζηιωσήφ 2009, σ. 12)

Η νομισματική πολιτική στην Ελλάδα (9/9)

Πέντε διαφορετικές μορφές βραχυπρόθεσμης οικονομικής πολιτικής δοκιμάστηκαν ως την έναρξη της αμερικάνικης βοήθειας, τον Ιούνιο του 1947. Στο τέλος ο μόνος εφικτός δρόμος που απέμενε ήταν αυτός της λεγόμενης οικονομίας της αγοράς, με ενεργή κτητική παρέμβαση κάτω από την κηδεμονία του αποκλειστικού ξένου πιστωτή, της κυβέρνησης των ΗΠΑ.

Η απελευθέρωση στη Θεσσαλονίκη (1/7)

Στις 30/10/1944, αφού έφυγαν οι Γερμανοί, εισήλθαν στην πόλη η Χ και η ΧΙ μεραρχία του Ε.Λ.Α.Σ., με πρωτοβουλία του πολιτικού επιτρόπου της Ομάδας Μεραρχιών Μακεδονίας, Μάρκου Βαφειάδη, παραβιάζοντας τη συμφωνία της Καζέρτας (26 Σεπτεμβρίου 1944). Ήδη ο εφεδρικός Ε.Λ.Α.Σ. (οργανώθηκε από το 1943 μέσα στη πόλη) διατηρούσε τον έλεγχό της, με εξαίρεση το κέντρο και το λιμάνι.

Η απελευθέρωση στη Θεσσαλονίκη (2/7)

Ένοπλοι από υπολείμματα της Π.Α.Ο. (Πανελλήνιος Απελευθερωτική Οργάνωση) και του Ε.Δ.Ε.Σ. (Εθνικός Δημοκρατικός Ελληνικός Σύνδεσμος), σώματα από προσφυγικά χωριά και εγκληματικές συμμορίες απομακρύνθηκαν από τη Θεσσαλονίκη, ενώ άντρες της Χωροφυλακής, που είχαν οχυρωθεί στο κτίριο της Χ.Α.Ν.Θ., συνελήφθησαν.

Θα ακολουθήσουν πολλές συλλήψεις. Λίγο αργότερα έφτασαν το βρετανικό απόσπασμα, ο Γεώργιος Μόδης, ως γενικός διοικητής Μακεδονίας και ο Χρήστος Αβραμίδης ως νέος στρατιωτικός διοικητής. Όμως, τον απόλυτο έλεγχο, είχε το Ε.Α.Μ./Ε.Λ.Α.Σ με μια τριμελή διοικούσα επιτροπή.

Η απελευθέρωση στη Θεσσαλονίκη (3/7)

Οι πολυάριθμες διαδηλώσεις στο κέντρο και τις συνοικίες την τελευταία κατοχική περίοδο και η μαζική κατάταξη στον Ε.Λ.Α.Σ. από τα μέσα Οκτωβρίου, έδειχνε ότι το Ε.Α.Μ. είχε μεγάλο λαϊκό έρεισμα στη Θεσσαλονίκη, ιδιαίτερα στις λαϊκές, προσφυγικές, εργατικές συνοικίες, καθώς πρόσφερε ένα μελλοντικό όραμα για καλύτερη ζωή, σε μια περίοδο που τα αδιέξοδα ήταν μεγάλα, ενώ η έντονα τρομοκρατική δράση των Ταγμάτων Ασφαλείας είχε προκαλέσει τη γενική δυσαρέσκεια.

Η απελευθέρωση στη Θεσσαλονίκη (4/7)

Τα συνοικιακά γραφεία του Ε.Α.Μ., ο Εκπολιτιστικός Όμιλος του Πανεπιστημίου διοργάνωναν εκδηλώσεις, απασχολούσαν τους νέους με κατασκευή αφισών και πανό, ενώ κυκλοφορούσαν ελεύθερα πια εφημερίδες όπως η «Ελευθερία», η «Λαϊκή φωνή» κ.ά. Το Δεκέμβριο, στο κρατικό Θέατρο, που είχε μετονομαστεί σε Λαϊκό παιζόταν ο «Ρήγας Βελεστινλής» του Βασίλη Ρώτα.

Η απελευθέρωση στη Θεσσαλονίκη (5/7)

Τον ίδιο αυτόν Δεκέμβριο, στη Θεσσαλονίκη το Ε.Α.Μ./Ε.Λ.Α.Σ. δεν συγκρούστηκε με τους Βρετανούς. Επειδή στη φάση αυτή είχε την απόλυτη εξουσία, ίσως, θεώρησε ότι οι Βρετανοί θα παραμείνουν παρατηρητές, αλλά και για να διατηρήσει την αρχική πολιτική του γραμμή των ομαλών σχέσεων μαζί τους. Ενδεχομένως να μην προέβλεψαν και την ήττα στην Αθήνα.

Η απελευθέρωση στη Θεσσαλονίκη (6/7)

Ο πληθυσμός μάθαινε τα νέα από το ραδιόφωνο, ενώ είχε να αντιμετωπίσει προβλήματα επισιτισμού, καθώς η συμμαχική βοήθεια περιορίστηκε όσο διαρκούσαν οι συγκρούσεις στην Αθήνα.

Η διοικούσα επιτροπή προκάλεσε έντονη δυσαρέσκεια των μεσαίων στρωμάτων επιβάλλοντας έκτακτη φορολογία σε χρυσό σε επιχειρηματίες και εμπόρους, για να αντιμετωπίσει την κατάσταση, και όταν κάποιος δεν κατέβαλε το φόρο γινόταν κατάσχεση και εκποίηση των αποθεμάτων. Εντάθηκαν, βέβαια, οι συλλήψεις και οι δίκες εσωτερικών αντιπάλων. Σημειώθηκαν και κάποια μεμονωμένα επεισόδια αντιδικίας ανάμεσα σε πολίτες και βρετανούς στρατιώτες.

Η απελευθέρωση στη Θεσσαλονίκη (7/7)

Μετά τη λήξη των αιματηρών επεισοδίων στην Αθήνα, στις 14 Ιανουαρίου, ο Ε.Λ.Α.Σ υποχρεώθηκε να αποσυρθεί από τη Θεσσαλονίκη. Η οδός Μοναστηρίου γέμισε με τμήματα ανταρτών που έφευγαν πεζοί. Η συμφωνία της Βάρκιζας (12 Φεβρουαρίου 1945) όξυνε την κατάσταση. Άντρες της ταξιαρχίας του Ρίμινι, της οργάνωσης «Χ» και τμήματα της νεοσύστατης Εθνοφρουράς, με πολλούς άντρες των Ταγμάτων Ασφαλείας ήρθαν στην πόλη. Πολύ σύντομα άρχισαν οι διώξεις των μελών του Ε.Α.Μ./ΕΛ.Α.Σ. και οι φυλακίσεις. Οι οργανώσεις έκαναν εράνους, για να βοηθήσουν. Το Ε.Α.Μ. ήταν ακόμη νόμιμο και τα γραφεία του μπορούσαν να λειτουργούν, ωστόσο αντίπαλα στοιχεία επιτίθονταν και τα κατέστρεφαν με την ανοχή της αστυνομίας. Έτσι, μέχρι το Μάιο του 1945 είχαν κλείσει όλα, ενώ οι διώξεις των μελών του αριστερού στρατοπέδου εντεινόνταν. Η ειρήνευση και η ομαλότητα θα καθυστερούσαν πολύ ακόμη για την ελληνική κοινωνία.

Βιβλιογραφία

- Παπαπολυβίου Πέτρος, «Η Αντίσταση εντός των τειχών», *Ο φόρος του αίματος στην κατοχική Θεσσαλονίκη. Ξένη κυριαρχία – αντίσταση και επιβίωση*, Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 2001, σ. 41 – 90.
- Χατζηιωσήφ Χρήστος, «Η πολιτική οικονομία της ανασυγκρότησης και του εμφυλίου», *Ιστορία της Ελλάδας του 20ού αιώνα. Ανασυγκρότηση-Εμφύλιο-Παλινόρθωση* (επιμ. Χρήστος Χατζηιωσήφ), τ. Δ1, Βιβλιόραμα, Αθήνα 2009, σ. 9 - 62.
- Μαρία Καβάλα, «Η Θεσσαλονίκη στη Γερμανική Κατοχή (1941 – 1944): Κοινωνία, οικονομία, διωγμός Εβραίων» (Επιβ. Καθ.: Έφη Αβδελά), διδ.διατριβή, Τμήμα Ιστορίας & Αρχαιολογίας, Παν/μιο Κρήτης, Ρέθυμνο 2009.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Μαρία Καβάλα.
«ανασυγκρότηση της εβραϊκής κοινότητας μεταπολεμικά Συγκρίσεις με την
Ευρώπη. Οι πρώτοι μήνες της απελευθέρωσης». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη
2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:

<http://eclass.auth.gr/courses/OCRS352/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Μη Εμπορική Χρήση - Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Μαρία Ραμματά
Θεσσαλονίκη, εαρινό εξάμηνο 2014-2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

